

FRANKA PERKOVIĆ GAMULIN

OVOG PUTA ZA KRAJ DUBROVAČKIH LJETNIH IGARA IZABRAN JE LORČA, NJEGOVA 'KRVAVA SVADBA', DJELO KOJE ĆE SE IGRATI U ČAROBNOM OKRUŽENJU LOKRUMA, U REŽIJI NAŠE SUGOVORNICE

Zabrana je jak socijalni motiv. Pogledajte pitanje ženskih prava i abortusa

Svi razumijemo teme zatvorenosti provincije, suspregnutih strasti, potrebe za slobodom, obitelji kao socijalnog i ekonomskog konstrukta unutar kojeg se istinska ljubav događa kao eksces. Lorca je proročki ispisao društvenu temu koja time što je i danas aktualna zapravo govori o tome koliko smo kao bića malo napredovali

Razgovarala
Bojana Radović

Na Dubrovačkim ljetnim igrama oduvijek postoji nepisano pravilo da se s posebnim uzbuđenjem čeka kraj festivala, dramska premijera koja se izvodi pred kraj jer ona na neki način udara pečat na cjelokupni festival. Ovog puta za kraj je izabran Lorca, njegova "Krvava svadba", djelo koje je jako davno postavljao i Kosta Spaić, a koje će se od 17. do 21. kolovoza igrati u čarobnom okruženju Lokruma. Režira Franka Perković Gamulin, koja je s dramaturgom Goranom Ferčecom ujedno i adaptirala tekst prema prijevodu Ivane Gomez. A prije nego što ona objasni sav značaj, ali i poetiku ovog djela, treba onima koji nisu imali pri-

like gledati predstavu na Lokrumu reći da je to kazališna avantura koja počinje u staroj dubrovačkoj luci i da barem jednom u životu treba iskusiti uzbuđenje koje počinje čim ljudska noga stupi na brod koji plovi do Lokruma, kao i iščekivanje koje raste svakim korakom koji od lokrumske luke vodi do mjesta izabranog za kazališnu pozornicu. Zna to dobro i redateljica, koja se ovog kolovoza u Dubrovniku "bori" s Lorcom, tehničkim detaljima, čak i šumom vjetra u čempresima... Uz nju je jaka autorska ekipa i glumci predvođeni Jadranom Đokić u ulozi Zaručnice.

Zašto baš Lorca i "Krvava svadba"? Što je toliko fascinantno u tom djelu?
Lorcinu "Krvavu svadbu" predlo-

žili su mi Dora Ruždjak Podolski, intendantica Igara, i njezin pomoćnik za dramski program Saša Božić i, priznajem, bila sam prilično skeptična u početku. Ta se poetska drama vrlo rijetko izvodi, koliko znam režirao ju je svojedobno, vrlo uspješno, Damir Zlatar Fray kao koreodramu, a potpuno razumijem i zašto. "Svadba" je poetska drama, impregnirana simbolima, tamni lirični odjek flamenca, radnja je rudimentarna, likovi arhetipski – Majka, Zaručnik, Otac, Zaručnica... Zainteresirao me motiv žene koja razbija patrijarhalni obrazac, no to nije dovoljno. Ne režiram programatske predstave, ne pristupam materijalu racionalno, povežem se, ili se ne povežem, na nekoj sasvim drugoj razini. Radim

intuitivno, što sam starija, to si lakše dopuštam ulazak u proces bez spremnih odgovora i sretna sam da sam okupila glumački i autorski tim koji funkcionira na sličnom principu. U ovom slučaju ponio me poetski ritam rečenica, nepregledan prostor koji otvaraju kroz izgovoreno ili neizgovoreno. Podsjetio me na filmove Bele Tarra. I glumački je ansambl već na prvim probama prepoznao taj ritam i vrlo smo brzo pronašli kôd, prostor našeg polja igre s poetskim materijalom koji nas je sve na početku pomalo plašio.

Po čemu je danas aktualna drama napisana 1933. godine? Čak se i bojim pitati vidite li u svijetu oko nas povijest koja se ponavlja i je li vas to

privluko Lorci?

Primjećujem da u praksi rada s povijesnim predlošcima postoji zanimljiv imperativ aktualizacije, pomalo nasilnog povezivanja sadržanih slojeva predloška s vremenom u kojem živimo. Nisam sigurna da je to uvijek najbolji pristup. Naravno kad se radi o tako snažnim arhetipovima i simbolima, kao što je ovdje slučaj, kojima naprosto ne treba aktualizacija jer pripadaju kolektivnom nesvjesnom i razumljivi su svima. Preciznije rečeno, nose ono značenje koje nam osobni interpretativni okvir omogućuje da prepoznamo. Svi razumijemo teme zatvorenosti provincije, suspregnutih strasti, potrebe za slobodom, obitelji kao socijalnog i ekonomskog konstrukta unutar kojeg se istinska ljubav događa kao eksczes. Lorca je proročki ispisao društvenu temu koja time što je i danas aktualna zapravo govori o tome koliko smo kao bića malo napredovali.

Dramaturg vam je Goran Ferčec. Poznajem i cijenim njegovu društvenu angažiranost i način na koji promišlja svijet oko nas. Zato mi se i čini da će ova svadba biti mnogo više od jedne tragične priče o davnoj ljubavi i zabranjenoj strasti?

S Goranom Ferčecom dosad sam puno surađivala jer slobodno ulazimo jedno drugome u prostor zanata. Dovoljno se dobro poznajemo da u procesu pripreme i proba oboje istovremeno razmišljamo i o režiji i o dramaturgiji. U ovom konkretnom slučaju puno vremena proveli smo u pregovorima s tekstom, u prevodenju, u njegovu neprestanom otimanju interpretaciji. Kako je Lorcin tekst nastao u desetak dana, nakon procesa "kuhanja" od pet godina, prepun je vrlo intuitivnih i duboko iracionalnih, čak predlogičnih simbola i tema. Bilo nam je važno shvatiti da ih ne možemo sve objasniti i interpretirati, već da trebamo raditi s njima kao elementima koji uspostavljaju začudnu scensku sliku. Lorca ne promišlja svijet oko nas u cjelini. Usudila bih se svesti problem na jedan element iz vašeg pitanja koji je snažniji dramski okidač i od ljubavi i od strasti i od izdaje, a to je zabrana. Zabrana je dovoljno snažan motiv pobune i otpora da iz njega izdade totalitet dramskog sukoba. Je li zabrana danas jak socijalni motiv, naravno! Pogledajte samo pitanje ženskih prava i abortusa.

Kako ste vas dvoje pomirili muško i žensko počelo u radu na priči koja aktere oštro dijeli na ženu kao začetnicu tragedije i muškarce kao one koji moraju "ratovati" zbog nje?

Likovi u "Krvavoj svadbi" snažno su obilježeni uskim društvenim ulogama – Majka, Zaručnik, Zaručnica, Otac... i njihovo je djelovanje izrazito ograničeno takvim klaustrofobičnim okvirom. Strast koju nose Leonardo i Zaručnica jedini je prostor slobode, i to one otete, s punom sviješću o brutalnoj kazni koja će uslijediti. Stoga ne mislim da je žena u doslovnom smislu začetnica tragedije. Slijedom Lorčina koncepta bio bi to muškarac, jedini lik koji umjesto funkcije nosi vlastito ime – Leonardo. Nedjeljiv je od simbola konja, nositelja podzemnog, nagonskog, slobodnog. Ali ono što je zanimljivo, i meni osobno vrlo poticajno, žena je ta koja donosi ključnu odluku i pokreće tragični rasplet. U "Krvavoj svadbi", kao i u ostala dva dijela ruralne trilogije ("Dom Bernarde Albe" i "Yerma"), žene su te koje prenose patrijarhalni obrazac. To je zastrašujuće točno, svijest o tome poražava i danas. Stoga je ideja da je žena ta koja taj obrazac mora prekinuti izuzetno važna.

Jesu li danas te rodne uloge još uvijek iste? I tako oštro suprotstavljene?

Itakako. Žene su izborile neka formalna prava, no još uvijek učimo prepoznati obrasce stare tisuće godina, pokušavamo uspostaviti prostor dijaloga na koji ni društvo, ni društvene institucije, a ni dominantno muška pozicija moći nisu spremni.

Likovi u "Krvavoj svadbi" snažno su obilježeni uskim društvenim ulogama i njihovom je djelovanje izrazito ograničeno takvim klaustrofobičnim okvirom

Strast koju nose Leonardo i Zaručnica jedini je prostor slobode, i to one otete, s punom sviješću o brutalnoj kazni koja će uslijediti

Jesu li zaista te krvave strasti koje se dogode između žene i muškarca i danas iste kao što su bile u antici ili u Lorčinu vrijeme? Može li čovjek uopće pobjeći od sebe samog "krvavog ispod kože" čak i kada je prevučeno još jednim slojem civilizacije?

Naravno da su strasti iste. Između muškarca i žene, između žene i žene i, kao što je to Lorca vrlo dobro znao, između muškarca i muškarca. Vremena se mijenjaju, ali strasti su naša vječna prtljaga i hvala prirodi na tome.

Posebno mi je uzbuđljivo to što "Krvavu svadbu" postavljate na Lokrumu. Sama činjenica da moram brodom otploviti u kazalište za mene kazališnom činu daje posebnu poetiku, dok svjetla Dubrovnička ostaju iza mene, kao da se vraćam u neko "iskonsko" kazalište. Postoji li ono ili je riječ tek o ambijentalnoj zamci?

Nije zamka. U samu definiciju poetske drame upisana je snažna ambijentalnost. U modernističkom Lorčinu tekstu ta je ambijentalnost jedan od osnovnih elemenata, preko nje se uspostavlja mizanscena tragedije. To je izolirano mjesto, daleko od civilizacije, organizirano prema pravilima krvi, noža i zemlje, i ono reprezentira pustoš, duhovnu i materijalnu. Lokrum je tek dio te

slike, niti je pust niti je odvojen od civilizacije, ali dovoljno je daleko da svojim divljim ambijentom bude odličan element suigre. Predstava s svim organski sjeda u prostor otoka koristeći arhitekturu ruševnog samostana u prvom dijelu i divlji maslinik u drugom. Teško mi je govoriti o pojmu iskonskog kazališta, jer ne znam kako bih ga definirala. Svako je kazalište iskonsko kad propituje elemente i postupke s pomoću kojih razvija i gradi scensku ideju. Nije potrebno premjestiti ga na Lokrum da bi bilo iskonsko. Iskonsko kazalište može se dogoditi i u nekom novozagrebačkom stanu.

Uzbuđljiva mi je i činjenica da u tom kazalištu na Lokrumu kao da nema ništa osim neba i mora. I glumaca između njih. Koliko je teško u takav okvir postaviti priču, redateljska rješenja, glumce?

Nije teško. Zahtjevno je, priroda je naoko pitoma, strastvena, atmosfera je magična, vjetar u krošnjama sumi magično, i kad treba i kad ne treba. Svakako treba učiti i pregovore s tim osnovnim elementima zemlje, zraka, vode, jer, kako rekoh, oni imaju logiku neke svoje izvedbe. Oslušujemo se međusobno.

Koliko taj čarobni Lokrum ipak kom-

plicira rad na predstavi? I vama i vašim suradnicima?

Sigurno je veći tehnički izazov napraviti predstavu u prostoru koji u potpunosti treba organizirati i uspostaviti da bi se izvedba mogla dogoditi. Tehnički tim bio je ovdje od velike pomoći. Jednako tako potrebno je prilagoditi se vremenskoj inverziji, radi se noću, od 20 sati sve do jedan ujutro. I to nije lako. Naravno, tijelo i um navikli su na drugačiju raspodjelu koncentracije. Ipak, svi su izazovi bili savladivi.

Za mene je Lokrum, uz još poneko malo dvorište podno južnih zidina, posebno dvorište utopijske ambijentalnog teatra u Dubrovniku i na Igrama, onaj komadić kazališta u koji još ne dopire vječna buka turista, bas i bubanj iz nekog noćnog kluba, mirisi dagnji na buzaru iz nekog restorana?

Teško mi je ne pomisliti da je Dubrovnik u cjelini jedan ambijentalni teatar, pogotovo posljednjih dvadesetak godina, sa svim onim ometajućim faktorima koje ste nabrojili. Da, postoje oaze mira i kontemplacije u gradu i izvan zidina u kojima je moguće "misлити i biti", ali Dubrovnik već dugo nije takvo mjesto i ne mislim da je kaos jedne turističke košnice nešto nepodnošljivo loše. Nije uvijek sasvim podnošljivo, ali čovjek se može

prilagoditi. Vječna buka turista naprosto je identitet ovoga grada, kao što je to i šum vjetra u lokrumskim čempresima. Ponekad pomislim da se svjesno upuštamo u traženje grada kojeg više nema, da nas posredovana nostalgija zaslepljuje da vidimo grad koji zapravo jest, sa svime što jest. Umjetnica i bivša studentica ADU Ivana Đula, rođena u gradu, na primjer, razvija odličan projekt u kojem se bavi upravo gradskom bukom za vrijeme sezone. Dakle, treba raditi s onim što grad jest.

Mogu li se i kako Igre, svaka predstava i svaki koncert pojedinačno boriti protiv svega što je Dubrovnik danas? Ili se treba pokoriti? Prilagoditi? Potražiti neku novu hrid?

Ne znam odgovor na to pitanje. Ne znam zapravo ni što je Dubrovnik danas. Grad su, dakako, ljudi, a Dubrovčane je tijekom dana, kada Grad djeluje kao kulisa turističkog zabavišta, teško sreći. Stanujem unutar zidina pa rano ujutro slušam te glasove, prelijepe, autentične dubrovačke prozodije. To je neki sasvim drugi Grad, koji živi dok turisti spavaju, a onda se sklanja i čeka da sva ta gungula prođe, svjestan da to ustupanje prostora turizmu nije samo kratkoročna posudba. Dugo nisam razumjela zašto dubrovačka publika toliko inzistira na tome da se na Igrama izvode dubrovački autori. Tek nedavno postalo mi je jasno da upravo preko takvog repertoara pokušava prizvati, podsjetiti se, sačuvati dio kulturne baštine koju osjeća kao vrlo intiman dio sebe. To je razumljivo i lijepo, no može biti opasno ako se zaboravi da smo uz baštinu naslijedili i odgovornost da je razvijamo i stvaramo nešto novo, zdravo, autentično, na što će se sutra moći osloniti oni koji će živjeti nakon nas.

Mnogo je mladih u predstavi, očito je da niste zaboravili dane kada ste vodili ADU? Zašto je važno da oni šansu dobiju i na Igrama i to u ozbiljnim glumačkim zadacima, a ne samo u prigodničarskom programu otvaranja i zatvaranja festivala?

Sam tekst, između svih drugih tema, propituje i generacijske odnose pa mi je bilo važno i u podjeli uspostaviti taj generacijski raspon. Kazalište je medij koji uvelike ovisi i procesu, velik dio učenja odvija se kroz rad. Upravo zato i smatram da je mlade glumice i glumce važno uključiti i dati im ovako zahtjevne glumačke zadatke. Akademija je samo inicijalna faza njihova razvoja. Glumački rad na sebi nikada zapravo ne smije završiti.

Po čemu se razlikuju mlade generacije glumaca koje tek dolaze? Uporno gledam ispitne predstave na ADU i nekako mi se čini da je svaka sljedeće generacija moćnija od prethodne. Gdje leži njihova snaga?

Potpuno se slažem da su drugačiji, spremniji, snažniji. Vjerujem da je to zato što su vrlo svjesni vremena u kojem žive, okolnosti koje ih čekaju nakon što diplomiraju. Ali jednako tako i institucija koja ih obrazuje mora biti u suglasju s vremenom i mladim generacijama, osluškivati ih i pronaći metodološke i pedagoške modele za prijenos znanja o glumačkom zanatu.

Je li borba protiv seksualnog uznemiravanja ono najvažnije po čemu ćete pamtili svoju ulogu dekanice ADU, jer javnost vas doživljava kao jedinu osobu na čelu nekog od naših fakulteta koja je odlučno poduzela sve što je mogla da pomogne žrtvama.

Svoje ću petogodišnje dekansko razdoblje pamtili po golemoj, bezrezervnoj podršci svojih kolega, nastavnika i studenata Akademije koji su mi "čuvali leđa" u mnogim kriznim situacijama, pa tako i u tom vrlo teškom i ružnom trenutku za sve nas na Akademiji. Moju je odlučnost velikim dijelom motivirala odgovornost prema njima, svijest o tome da od mene očekuju da se postavim odgovorno i nedvosmisleno. ●

Žene su izborile neka formalna prava, no još učimo prepoznati obrasce stare tisuće godina